

Justitiedepartementet

Yttrande över SOU 2021:90: En översyn av den straffrättsliga regleringen om preskription

Ju2021/04036

Inledning

Hovrätten har gått igenom remissen primärt utifrån de aspekter som berör hovrättens verksamhet. Hovrätten anser att utredningen utifrån direktiven och inom de givna tidsramarna har gjort ett förtjänstfullt arbete när det gäller att överväga och föreslå förändringar avseende åtalspreskription och absolut preskription, liksom i fråga om vilka brott som bör vara undantagna från preskription eller vars preskriptionstid bör beräknas på annat sätt. När det gäller de i många delar utmärkta förslagen om påföljdspreskription och författningsändringar har hovrätten dock vissa synpunkter.

Åtalspreskription och absolut preskription (kap. 6–10)

Hovrätten, som anser att förslagen om förändrade preskriptionstider är välövervägda, lämnar utredningens förslag i dessa delar utan erinran. Hovrätten konstaterar dock att utredningen inte närmare har berört kopplingen till preskription av särskilda rättsverkningar och enskilda anspråk på grund av brott, vilket möjligen kunde förtjäna övervägande när preskriptionstiderna föreslås bli förlängda i en hel del fall.

Hovrätten avstyrker det alternativa förslaget beträffande preskriptionstiden för de brott som kan ingå i en grov fridskränkning mot barn. De skäl som anförs i betänkandet för att gärningar som kan ingå i en grov fridskränkning/grov kvinnofridskränkning mot en vuxen ska preskriberas löpande gör sig gällande även beträffande sådana gärningar begångna mot barn. En annan ordning skulle leda till praktiska problem i tillämpningen och medföra en bristande förutsebarhet. Även om det givetvis finns ett särskilt stort värde i att påståenden om brott mot barn utreds noga vill hovrätten också framhålla att det i slutänden ofrånkomligen är en resursfråga vilka brott som ska utredas. Det alternativa förslaget innebär att resurser skulle behöva läggas på att utreda påstådda gärningar som inträffat för mycket länge sedan, där bevisläget nästan alltid kommer att vara mycket besvärligt och som inte hör till de mer allvarliga brott som redan i dag har särskilda utgångspunkter för preskriptionstiden. I sammanhanget bör också den misstänktes med tiden allt sämre möjligheter att försvara sig mot anklagelser om brott av det aktuella slaget beaktas.

Påföljdspreskription (kap. 11)

Utredningen föreslår att reglerna om preskription av fängelsestraff ska avskaffas. De argument som framförs för detta beträffande livstids fängelse och längre fängelsestraff är övertygande. När det däremot gäller kortare fängelsestraff anser hovrätten att skälen för att bibehålla en preskriptionstid är starkare. Att en åtskillnad i relation till de längre fängelsestraffen skulle ”kunna ge felaktiga signaler om att samhället ser det som mindre klandervärt att undanhålla sig de kortare fängelsestraffen” (s. 224) framstår som ett relativt svagt argument för avskaffande.

Utredningen konstaterar att det endast är i få fall, sett till det totala antalet fängelsestraff, som den dömda lyckas hålla sig undan (s. 223). Det praktiska behovet av avskaffad påföljdspreskription beträffande korta fängelsestraff är alltså litet. En avskaffad preskription skulle innebära att berörda myndigheter i vissa fall under mycket lång tid måste verka för att straffen ska verkställas. Nyttan av en sådan resursanvändning måste ifrågasättas. Som utredningen påpekar framstår också intresset av att en efter utdömt fängelsestraff laglydig person efter många år avtjänar ett kortare fängelsestraff som begränsat. Att i stället behöva hantera sådana situationer nådevägen framstår som opraktiskt. Hovrätten avstyrker därför ett avskaffande av preskriptionen av fängelsestraff upp till två år.

Författningsförslagen (kap. 12 och 13)

Hovrätten välkomnar att utredningen har lämnat förslag till modernisering av 35 kap. brottsbalken. Hovrätten har dock följande synpunkter gällande val av terminologi.

1 §: Åtalspreskription och absolut preskription definieras som att en *påföljd* inte får dömas ut (se även 2 och 4 §§). Denna terminologi framstår som präglad av äldre tids bristande åtskillnad mellan ansvar och påföljd. Visserligen används samma uttryck i 1 kap. 6 § brottsbalken beträffande straffbarhetsåldern, men frågorna tycks skilja sig något från varandra och valet av terminologi förefaller inte ha övervägts närmare när den nämnda bestämmelsen fick sin nuvarande placering år 1988. Att det som preskriberas skulle vara utdömande av påföljd harmonierar vidare inte med 2 och 6 §§ i förslaget, där det sägs att *brott* preskriberas. Förslagets 1 § skulle dessutom kunna tolkas som att åtal kan väckas med yrkande om påföljds- eftergift, vilket knappast är syftet. Hovrätten anser mot denna bakgrund att definitionen på lämpligt sätt i stället bör knytas till *ansvar* för brott.

2 §: I andra stycket används ordet *handling*, vilket numera vanligen ställs i motsats till underlåtenhet. För att innefatta både handling och underlåtenhet föreslår hovrätten att ordet *gärning* används.

I handläggningen av detta ärende har deltagit hovrättspresidenten Anders Perklev, hovrättslagmannen Erik Lindberg, hovrättsrådet Viktoria Thörnqvist och tf. hovrättsassessorn Gustaf Almkvist, föredragande.

Anders Perklev

/Gustaf Almkvist